

ECONOMIC GROWTH AND EMPLOYMENT IN ROMANIA: PERFORMANCE AND TRENDS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Conf. univ. dr. Trandafir Mariana

Prof. univ. dr. Dragomir Georgeta

DANUBIUS University, Galatz

Abstract. *In the international context of rapid economic growth in much of the developing world and sustained economic growth in the US, at the European level, the renewed Lisbon strategy has as the two main objectives: employment and growth. The Strategy implies raising growth performance of the EU on a sustainable basis, improved quality and productivity at work and a social and territorial cohesion, with a employment rate of 70 per cent in 2010.*

Romania, where employment rate was 57,7 per cent in 2004, must to implement structural reforms in order to raise the living standards and the quality of life of its citizens.

1. Creștere economică și locuri de muncă în Uniunea Europeană: între realitate și deziderat

Uniunea Europeană a anului 2007 alcătuită, în scenariul optimist, din 27 de state¹ cu o populație însumând aproape jumătate de miliard, se dorește o societate prosperă, în care statele membre să conlucreze pentru instaurarea democrației, a regulii legii și respectului drepturilor omului și a promovării acestor valori pe plan mondial, astfel încât în perspectiva anului 2010, să devină “cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă de o creștere economică sustenabilă, cu mai multe și mai bune locuri de muncă și o mai mare coeziune socială”.²

În contextul internațional al creșterii economice rapide în multe zone ale lumii, în pofida revigorării economice, Uniunea Europeană se confruntă cu serioase provocări sub forma unui nivel redus al productivității muncii și al utilizării forței de muncă, precum și a unei rate a șomajului ridicată. Deși ascendente, performanțele ultimilor ani ale economiei din

¹ România și Bulgaria, considerate în prezent, „accesing economies”, au șanse de a fi acceptate, la 1 ianuarie 2007, în Uniunea Europeană;

² obiectivul strategic stabilit de către Consiliul European la întâlnirea de la Lisabona din anul 2000;

zona euro sunt depășite de cele ale SUA și ale Japoniei. În intervalul 2000 -2004, rata anuală a creșterii economice a fost de 1,8 la sută pe an în zona euro, sensibil redusă comparativ cu cea înregistrată de SUA, de 2,8 la sută.. Utilizarea muncii în zona euro s -a îmbunătățit în aceeași perioadă în medie cu 0,2 la sută pe an, reflectând creșterea ratei de utilizare a forței de muncă de la 61,5 la sută în 2000 la 63,6 la sută în 2005, însoțită de un declin al ratei șomajului de la 10,5 la sută la 8,6 la sută. Rata utilizării forței de muncă se menține încă la un nivel inferior standardelor internaționale, care o situează la 70 la sută.

Analiza comparativă, redată în tabelul 1, la nivelul anului 2004, a evoluțiilor PIB și a celor de pe piața muncii relevă superioritatea, sub acest aspect, a SUA. Pe fondul unei rate de creștere a PIB mondial de 5,0 la sută, SUA, cu o populație reprezentând 64 la sută din populația zonei euro și confruntată cu substanțiale deficite de cont curent și bugetare, a înregistrat o rată de creștere a PIB de 4,4 la sută față de 3,1 la sută în 2003 și de 2,4 la sută consemnată în zona euro și 2,7 la sută înregistrată de Japonia în 2004.

Tabelul 1

Creșterea economică și indicatori ai pieței muncii în zona euro, SUA și Japonia în 2004

Indicatori	EU 25	Eu 15	SUA	Japonia
Populația (milioane)	457	383	293	128
PIB real (variație față de anul anterior) %	2,4	2,3	4,4	2,7
Rata medie anuală a utilizării forței de muncă (% din populația între 15 și 64 de ani)	63,3	64,7	71,2	68,7
Rata medie anuală a utilizării forței de muncă %	0,6	0,7	1,1	0,2
Rata medie anuală a șomajului %	9,0	8,1	5,5	4,8

Sursa: European Commission: „*Employment & social affairs*”, Commission services and GOPA – Cartemill SA, Brussele, 2005;

Se impune remarcat, în acest context, adâncirea continuă a disparităților între creșterea economică a SUA și cea a zonei euro, de la o medie anuală de 0,8 la sută de a lungul anilor 1990 la 1,3 la sută începând cu anul 2002.

Studii de specialitate, axate pe forța de convingere a indicatorilor economici, explică modificările intervenite în ultimele decenii în dinamica economiilor SUA și a zonei euro pe seama evoluției productivității orare a muncii: în timp ce, de a lungul anilor 1980, productivitatea orară a muncii a crescut într- un ritm mediu anual de 2,5 la sută în Europa comparativ cu 1,3 la sută în SUA, în anii 1990 a înregistrat un nivel mediu anual de 1,8 la sută, pentru ca, la început de mileniu, să ajungă la 1,2 la sută; în replică, în SUA productivitatea orară a muncii a evoluat ascendant, cu un ritm mediu anual de 1,5 la sută în anii 1990, atingând 2,8 la sută în anii 2000. Aceste evoluții divergente își găsesc justificarea în maniera de asimilare a progresului tehnologic și inovațiilor: Factorul Total al

Productivității (TFP), indicator considerat a aprecia pertinent progresul tehnologic s- a redus semnificativ în Europa de la o medie anuală de 1,1 la sută în anii 1990 la 0,7 la sută între 2000 și 2004, în timp ce s-a accelerat de la 0,7 la sută la 1,2 la sută în aceeași perioadă în SUA.

În fapt, cauza esențială a decalajului performanțelor economiei europene comparativ cu cele ale SUA regăsește în insuficiența reformelor structurale - în domenii ce vizează stimularea angajărilor, creșterea competiției, oportunități de afaceri și susținerea unui mediu inovativ - a căror implementare contribuie decisiv la îmbunătățirea utilizării forței de muncă și a productivității muncii. Realitatea economică a statelor lumii relevă că „abilitatea unei țări de a îmbunătăți nivelul de viață al cetățenilor depinde aproape în totalitate de abilitatea ei de a crește producția pe muncitor...aritmetica esențială demonstrează că, pe termen lung, îmbunătățirea standardului de viață depinde aproape în întregime de creșterea productivității muncii.”³

2. Calitate și productivitate pe piața muncii din Uniunea Europeană lărgită

Persistența, în ultimii treizeci de ani a ratelor înalte ale șomajului, concomitent cu nivelul redus al utilizării forței de muncă pe teritoriul Europei, a constituit pentru Consiliul European, argumente în favoarea lansării în 1997, a Strategiei Europene de Utilizare a Forței de Muncă (EES), menită a constitui un semnal puternic al dorinței Uniunii Europene de a trata prioritar îmbunătățirea utilizării forței de muncă și creșterea productivității muncii

Cu obiectivul declarat al transformării Uniunii Europene în cea mai competitivă și dinamică economie din lume, Consiliul European, reunit în 2000 la Lisabona, a stabilit în perspectiva anului 2010 un nivel țintă al gradului total de utilizare a forței de muncă la 70 la sută și la 60 la sută pentru femei, într-o abordare strategică consacrată sub denumirea Strategia Lisabona și exprimată concis sub deviza: „mai multe și mai bune locuri de muncă „

Urmărind îmbunătățirea standardului de viață și a calității vieții cetățenilor Europei Unite, în martie 2005, șefii de stat și de guvern au stabilit creșterea economică și îmbunătățirea gradului de utilizare a forței de muncă drept principale obiective ale strategiei revizuite. Pentru perioada anilor 2005-2008, strategia vizează, în principal: (i) îmbunătățirii performanțelor economice pe o bază sustenabilă și utilizarea deplină a forței de muncă; (ii) perfecționarea calității și a productivității muncii; (iii) îmbunătățirea coeziunii sociale și teritoriale.

³ Ian Dew Becker and Robert J. Gordon: „Where did the Productivity Growth Go? Inflation Dynamics and the Distribution of Income”, Brooking Papers on Economic Activity, 2005: 2;

Lărgirea Uniunii Europene cu zece state membre în 2004 și perspectiva oferită României și Bulgariei de a accede în ianuarie 2007, aduce cu sine cu sine și noi provocări:

- comparativ cu nivelul de 3,3 la sută înregistrat de SUA și de 2,5 la sută în Japonia, productivitatea medie a forței de muncă, în termenii PIB pe persoană ocupată, a fost în 2004 de 1,9 la sută, marcând totuși o îmbunătățire față cu ultimii trei ani anteriori, când s-a situat sub 1 la sută;
- considerând productivitatea muncii în termenii PIB pe oră lucrată, disparitățile între productivitatea muncii înregistrată în SUA, zona euro și Japonia sunt mai moderate, cu o creștere de 2,4 la sută în 2004, situație redată în tabelul 2;
- în interiorul Uniunii Europene, persistă diferențe semnificative între diferitele state membre, cu o creștere mai puternică a productivității muncii în noile state membre.

Tabelul 2

Productivitatea anuală a muncii în EU, SUA și Japonia în anul 2004

	Creștere în PIB pe persoană ocupată	Creștere în PIB pe oră lucrată
USA	3,3	3,9
Japonia	2,5	2,9
EU 15	1,6	2,3
EU 25	1,9	2,5
Republica Cehă	4,6	5,6
Polonia	5,3	5,3
Ungaria	4,4	4,7

Sursa: European Commission: „*Employment & social affairs*”, Commission services and GOPA – Cartemill SA, Brussele, 2005;

În Uniunea Economică lărgită, în termenii PIB real pe persoană, productivitatea muncii a fost în 2005 de 1,3 la sută, cu o estimare pentru 2006 la nivelul de 1,5 la sută. La nivel individual, al statelor membre, nivelul productivității se înscrie într-o largă paletă de nivele, de la 0,1 la sută, în termenii PIB pe locuitor, în Malta, până la nivelul de 7,5 la sută înregistrat în Lituania.

Afectând nivelul productivității muncii, lipsa competiției la nivel național limitează eficiența producției și reduce capacitatea de inovare. Consecință a reformelor structurale din ultimii zece ani în țările ale Uniunii Europene, intensificarea competiției între industrii din domeniul telecomunicațiilor și al transporturilor a avut un impact pozitiv asupra productivității muncii. Liberalizarea telecomunicațiilor la nivel european, în cursul anilor 1990, a generat o creștere a productivității orare a muncii de 8,5 la sută pe an în intervalul 1996-2003, comparativ cu 6,9 la sută în SUA.

Reformele structurale implementate în diferite țări europene încă din 1997 au indus o serie de trăsături specifice pe piața muncii europene, concretizate în reducerea, pe ansamblu, a ratelor structurale ale șomajului și creșterea cererii de forță de muncă, în instituirea unui proces de formare a salariilor adaptat condițiilor interne ale economiei și constrângerilor competiției și exercitând un efect pozitiv asupra contractelor atipice de muncă, de tipul contractelor part time.

În pofida progreselor structurale ale ultimilor ani, problema șomajului constituie o preocupare majoră a decidenților. În 2004, rata șomajului s a menținut la nivelul de 9,0 la sută la nivel agregat, al țărilor Europei lărgite, cu tendințe de reducere în 2005, ceea ce accentuează necesitatea promovării flexibilității salariilor și ajustări ale legislației de protecție a utilizării forței de muncă. În plan individual, al țărilor membre, rata șomajului s a înscris pe un palier situat între 4,4 în Irlanda și Luxemburg și 18,4 în Polonia.

Îmbunătățirea calității muncii și a productivității constituie un obiectiv prioritar al strategiei lansate pentru anii 2005-2008. Calitatea muncii reprezintă un concept complex, cu multiple fațete ce vizează mediul de muncă, egalitatea oportunităților, reconcilierea între timpul afectat muncii și vieții personale, sănătate și siguranță, securitatea contractuală și satisfacția muncii. Începând cu anul 2001, a fost conceput un set de zece indicatori care conferă dimensiune calității muncii, cu o primă raportare în 2003. În termeni cantitativi, ai nivelului indicatorilor identificați a cuantifica nivelul calității, analizele nu sunt afectate de componența Uniunii Europene, fie că sunt implicate 15 sau 25 state. La nivelul analizei, s a constatat existența unei relații pozitive între calitatea și productivitatea muncii, perfecționările ale organizării și ale condițiilor de muncă, precum și ale eficienței și calității în capital uman fiind esențiale pentru îmbunătățirea productivității muncii.

3. România în pragul integrării : între creștere economică și performanță pe piața muncii

Pentru România, care, în calitate de „acceding country” alături de Bulgaria, se află în apropierea mult așteptatului moment al semnării actului care să- i permită accesul în Uniune, anul 2004 a consemnat, în ansamblu, evoluții pozitive ale principalilor indicatori macroeconomici, înregistrând cea mai bună performanță din perioada de tranziție, dinamica PIB (8,3 la sută) depășind cu 3,1 la sută nivelul înregistrat în 2003 și cu 2,8 puncte procentuale obiectivul inițial.

În acest context, creșterea economică impresionantă s a tradus și prin reducerea ratei șomajului la 6,2 la sută, cu 2,8 la sută sub cel consemnat la nivelul Uniunii lărgite. Reducerea

numărului de șomeri a depășit creșterea numărului de salariați, situație determinată de acțiunea unor factori, precum: (i) amplificarea migrației externe, sugerată de majorarea transferurilor private de la nerezidenți către rezidenți și a veniturilor din muncă care, însumate, au consemnat un ritm anual de creștere de 31,8 la sută, cu efect de limitare a deficitului contului curent și (ii) persistența economiei informale, în special a autoconsumului în zona rurală.

Rata utilizării forței de muncă s-a situat în 2004 cu 5,5 puncte procentuale sub nivelul înregistrat în 2000 și cu 12,6 la sută sub rata de utilizare din țările Uniunii Europene, situație, redată, pe categorii de vârstă, în tabelul 3

Tabelul 3

Rata utilizării forței de muncă în România și în Uniunea Europeană, 2000- 2004

România	Modificări ale ratei utilizării 2000 2004
Rata utilizării total, 15 -64 ani	-5,3
Rata utilizării bărbați 15- 64 ani	-5,2
Rata utilizării femei 15- 64 ani	-5,4
Rata utilizării total, 15- 24 ani	-5,2
Rata utilizării total, 25- 54 ani	-4,6
Rata utilizării total, 55- 64 ani	-12,6

Sursa: Eurostat

Sub aspectul structurii sectoriale a utilizării forței de muncă, se remarcă ponderea predominantă a populației care lucrează în agricultură, comparativ cu situația existentă în Europa și în Bulgaria, cu mult peste nivelul european. (tabelul 4)

Tabelul 4

Structura utilizării forței de muncă (procente din utilizarea totală) în România, Bulgaria și EU

	România	Bulgaria	EU
Total agricultură	32,6	10,7	5,0
Total industrie	31,1	32,9	27,9
Total servicii	36,4	56,3	67,1

Sursa: Eurostat

Cu o populație ocupată, în proporție de o treime în agricultură, România va trebui să răspundă provocării reprezentată de restructurarea economiei, de rapidele schimbări în tehnologia informațională și accelerarea globalizării, impunând eforturi majore de adaptare a capacității de muncă cerințelor europene.

Bibliografie

- [1] Dew Becker and Robert J. Gordon: „Where did the Productivity Growth Go? Inflation Dynamics and the Distribution of Income”, Brooking Papers on Economic Activity, 2005: 2;
- [2] Francesco Paolo Mongelli :” *What effects is EMU having on the euro area and its member countries?*”, ECB, Working Paper Series nr. 599 / march 2006;
- [3] Romaaïn Daval :”*The effects of EMU on structural reforms in labour and product market*”, ECB, Working Paper Series nr. 596/ march 2006;
- [4] European Commission: „*Employment &social affairs*”, Commission services and GOPA – Cartemill SA, Brussele, 2005;
- [5] BNR Raport anual 2004.